

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Corollaria totius disputationis, c. 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

futuras esse causam præscientiæ Dei, quoad modum denominationis, quod licet expresse non asserat S. Thom. nulla ratione negaret. Etenim præscientia Dei supra nudam ipsius essentiam, non est aliquis actus elicited, sed essentia ipsa, addito solum respectu rationis, qui necessario procedit ex rebus futuris, ut futurae sunt, dicitur præscientia, quæ alias est ipsa substantia Dei, & per respectum etiam rationis ad res, ut possibiles, dicitur scientia, quam Scholastici appellant simplicis intelligentiæ: nam futurorum, scientiam visionis, aut præscientiam vocant. Recte igitur asserunt, ideo Deum præscire futura, & eius substantiam, aut scientiam habere respectum illum, quo præscientia nuncupatur, quia res sunt futurae, ex quo nihil reale Deo advenit ut dicitur 78. futurus demonstrabitur. Ideo

Gregor.
Marfil.

Apertum
Hugonis testimonium
pro aeterna
scientia.

Magister.

46

Ratio opposita
scientia
supponitur.

47

De doctrinam hanc non obscure indicavit Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacramentis parte 2. c. 16. ubi ait: Si futura non essent, in Deo præscientia non esset: sed ex hoc nihilominus in Deo fuisset, quia ipsa quæ præscientia est scientia fuisset: quasi dicitur, eadem essentia Dei maneret, quæ esset etiam possibilem scientiam, sed cum non haberet respectum ad futura, præscientia non diceretur: solumque Deo denominatio, & respectus rationis decideret: est igitur futurum causa denominationis, ut dixerunt Alber. Bonau. & Gregor. Quamobrem Magister, in ea 8. d. noluit futura appellare simpliciter causam præscientiæ Dei, sed solum dixit esse causam sine qua non, ut hunc modum causalitatis non per Physicum aliquem influxum realem, sed per modum obiecti, & fundamenti relationis assereret: & cum dixit esse causam sine qua non, plane denotavit, non esse aliquid comitantis, sed præcedens præscientiam Dei, ut præscientia est: quare & causalis illa prædicta in eius scientia concedenda est.

Deinde peripicu: patet, quam parum probet opposita ratio: cum enim dicimus rem futuram esse causam præcognitionis Dei, non significamus esse Physicam causam alicuius existentis in Deo realiter, quæ in ipsum Deum re ipsa operetur, vel quidpiam influat, sed solum dicimus: esse causam respectus, & denominationis, ob quam scientia Dei præscientia nuncupatur. Quare nec creatum ponitur vera causa in creati, imo nec temporale dicitur causa alicuius æterni, nam licet præscientia Dei dicatur æterna, quia fundamentum sufficiens est, ut ab æterno scientia Dei dicatur præscientia, & res præcognita tempore incipiat existere & eodem finituri: ita tamen ab æterno futura est, sicut ipsa præscientia: cum vero res dicitur causa præscientiæ secundum denominationem, & respectum rationis, quia fundamentum illius est, intelligitur esse causa, quatenus futura, non quatenus præsens: ergo non assignatur temporale causa principalis alicuius æterni, neque aliquid creatum alicuius increati. Porro autem rem ab æterno futuram esse, neque in tempore incipere esse futuram, manifestum est, & læpius in hac disp. 66. notavimus.

Corollaria totius Disputationis.

EX dictis in hac disp. aliqua colligere licet non ratione digna quæ doctrinam hactenus a nobis traditam non medocriter illustrabunt: primum est id, quod docuerunt Greg. in 1. d. 8. q. 2. d. 3. in responsione iussu sua argum. prope finem, & Marfil in 1. q. 10. in solutionibus argum. notum ad quam rationem nem: scilicet in nostra natura esse potentat, Deum præscire futura, quæ ex nostra voluntate futura sunt: id autem probant. Nam cum præscientia Dei supponat rem esse futuram, & quælibet res hodie a nobis futura sit in nostra potentate: efficitur præscientiam etiam videri quatenus præscientia est, in nostra etiam potentate esse, hoc est, quod Deus præsciat aliquid esse futurum, vel non futurum, nobis liberum est. Hoc tamen non est ita intelligendum, ut dicamus, nos posse mutare præscientiam, quam scilicet ab æterno in Deo esse supponimus, ut propter nostram libertatem Deus ex vno in aliud mutetur: id enim fieri nequit, etiam si loquamur de sola mutatione respectus, & relationis rationis ob quam diximus scientiam Dei præscientiam appellari, non quia ex hac sola variatione sequeretur, in Deo esse intransitam aliquam mutationem, solum enim esset mutatio respectus rationis: quæ ex genere suo Deo non repugnat, ut in alijs constat: sed ideo non possumus præscientiam Dei, quam de re aliqua futura semel supponimus, mutare, quia eo ipso, quod dicimus, Deum aliquid scire, etiam affirmamus ipsam futuram: ut videtur cap. 4. ex Art. 1. notavimus, cum asserimus, Deum præscire rem aliquam, eo modo loquendi ab quo vltro alio additamento dicimus quod quæ rem illam fore: ergo cum necessarium sit rem futuram esse futuram, nec oppositum in nostra sit potentate, ut eodem modo etiam probavimus: fit, ut neque in nostra libertate possumus fieri, quod à Deo præscitum, non sit præcognitum: esset enim etiam nobis liberum facere futurum non fore, quando est futurum. Quare cum dicimus, in nostra esse potentate, ut Deus ab æterno aliquid præsciat, considerare debemus essentiam Dei, antequam relatione ad futura habere dicatur rationem præscientiæ: ac proinde antequam supponamus, aliquid esse futurum: sic autem quemadmodum in nostra dicitur esse potentate omne id, quod à nostro libero arbitrio futurum est, eo quod etiam si ab æterno futurum sit, a nobis non ab alio libere futurum est: eodem modo intelligemus in nostra situm esse potentate, ut Deus qui ante quam res sit futura, eam non præscit, illam ab æterno prævideat. Quia si nos ex nostra libertate illam non ellemus facturi, nec ab æterno esse futura, nec Deus illam præsciret: tempore autem mutari non potest etiam respectus ille rationis, ex quo præscientia dicitur: tamen relatio creatoris, & homini possit variari, quia virtus infinita divini intellectus non expectat quentum in tempore, sed cum ab æterno prævenit. Cum enim res quæ in tempore futura est, ab æterno futura sit, & una pars tantum contradictionis, distincte ex voluntate nostra futura sit, licet opposita etiam possit esse, quo sufficenter saluatur libertas, ut dicitur p. 66. c. 2. prædictum est, ea quæ ab æterno ad divinum intellectum referantur ut obiectum intelligibile, consequitur eam patrem

48

Asserimus.

Quæ sententia
est in ratione
dicatur.

ab

ab æterno præsciri: cumque diuinus intellectus falli non possit, sed eam partem semper intelligat futuram, quæ futura erit, fiet etiam, viarbitrium in tempore nihil ficturum sit, quod Deus ab æterno non nouerit: & ita quæuis in nostra sit potestate. Deum præscire rem aliquam, sicut ipsam quoque futuram esse, liberum tamen nobis non est, præscientiam Dei, quam de vna parte contradictionis esse supponimus, in aliam mutare.

Item au-
 ritate ro-
 boratur.
 Gibr.
 Rutil.

Doctrinam hanc tetigit *Gabr.* in i.d. 18. q. 1. art. 2.
 dub. 1. & tradit *Boeth. lib. 5.* de consolatione prosa 6. ait
 enim nos non posse Dei scientiam mutare, quia
 quo essemus conuersi furi propositum, etiam ab aeterno nouis-
 simubusque rationem, Omne namque futurum diuinis
 praecurrit intellectibus. *Clarior Hugo de S. Victoris lib. 5. de Sa-*
ciam p. 1. c. 18. idipsum expressit his verbis, Quod si
 res, quae futura dicitur, non esset futura, non fuisset iuxta fu-
 tura a Deo, sed non futura: & ita nunquam de vno in aliud
 mutatur Deus. Et cap. 17. docet non prius rem fuisse
 praescitam, quam futuram, sed ab aeterno praesci-
 tam, & ab aeterno futuram: loquitur vero de priori
 secundum durationem, nam ordine naturae
 prius est, rem esse futuram, vt supra probauimus.
 Denique cap. 21. ait: Possibile est non fieri, quod futurum
 est, quod non fieret, nunquam futurum fuisset, nec prae-
 sum. Ex quibus omnibus manifestum etiam est,
 quam falso recentiores aliqui erroris insinula-
 runt Nominales, quod assererent in nostra pos-
 situm esse libertatem, & c. scientiam mutare, vt quod
 supponitur iam ab aeterno praescire, deinde non
 praescitari enim neque dixerunt, nec somniarunt:
 imo ex eorum doctrina, vt à nobis explicata est,
 oppositum perspicue colligitur.

50
 Hago. Villor.

Differre
 inter artem
 et opus.

Secundo est obseruanda differentia quædam inter corpoream visionem, & præscientiam Dei nam quamuis exemplo corporeæ visionis, quæ nullo modo libertatem tollit rei viæ, optime probent Bedæ, & Boethij, supra allegati cap. 4. nihil nostræ libertatis auferri ex diuina præscientia; quia tamen visus corporeus solum videt rem præsentem, nec villo modo futuram præuenit; positio, quod rem aliquam factam à libero arbitrio videt præsentem potest ab ipso libero arbitrio impediri, nec eam vltius videat, ac proinde villo potest mutari; propterea quod, qui obiectum libere proponit, voluit, tamen si facere nequeat, vt visus ipsam rem præsentem non intueatur, quia omne, quod est quando est, non potest non esse, vt supra explicauimus, nec iam amplius in nostra est potestate, vt id quod fit, pro præsentem non fiat. At quia diuina præscientia præuenit rem ipsam futuram, & non solum fertur in præsentem, sed etiam in rem ipsam ab æterno futuram, & cum supponimus quidquam à Deo præsciri, supponimus quoque ab æterno futurum, necin nostra situm est potestatis, id quod futurum esse supponitur, non esse futurum; ideo nullo modo nobis liberum est, scientiam Dei, quam semel supponimus esse, impedire aut mutare. Nam si quidquam futurum non est, aut mutandum in tempore est; ab æterno futurum non est, aut ab æterno mutandum est, præscientia igitur Dei, quæ æterna est, & sequitur res etiam futuras, vt futura ab æterno esse dicuntur, non potest in tempore ab vno in aliud mutari si quidem ordine quodam rationis aut quasi naturæ iam à nobis explicato. expetitur rei futurum euentum, & sicut futurus est, ipsum consequitur. Unde etiam liquet manifeste nihil adimi libertatis

arbitrio ex Dei præscientia, quæ omne tempus præcurrit, cum scientia, ordine quodam re ipsa futura posterior sit.

Tertio ex dictis infertur solutio rationis, quæ
 vtr̃ebatur *Ariftoſ. 8. cap. lib. 1. de interpretatione*, vt
 probaret nullam propoſitionem ſingularem de
 futuro contingenti eſſe veram, ſed veram aut fal-
 ſam: vbi ſic arguit, ſi aliqua eſſet vera, & æterno
 eſſet vera. Concedimus ergo eam ab æterno debe-
 re eſſe veram, & neceſſariam, non neceſſitate præ-
 cedenti, ſed conſequenti, quia omne futurum ne-
 ceſſario eſt futurum, ſicut præſens neceſſario eſt
 præſens. vt enim aliquid ſemper ſi verum, ſatis eſt
 hoc modo neceſſitate eſſe neceſſarium, ſicut etiam
 propoſitio de præterito ſemper eſt vera, & neceſ-
 ſaria, non neceſſitate præcedenti ex cauſa, ſed ſe-
 quenti rei poſitionem, tamen diſcrimen quodam
 ſic inter futurum, & præteritam rem, vt ſupra
 cap. 4. expoſui eſt.

Quarto colligitur ex his præsertim, quæ supra cap. 4. notauimus non solum arbitrium liberum esse respectu futuri, vt facere possit aliquid, & non facere, verum etiam actionem præsentem, quia aliquis peccat, vere liberam esse, ita vt quando homo peccat, vere, & proprie dicatur libere peccare, quamquam enim non solum actio præsens, quatenus præsens iam est, non potest esse non præsens, quia esse & non esse simul non potest, sed etiam posita iam semel operatione præsentis non manet libertas, vt simpliciter illa non sit, in quo diximus æquam esse rationem præsentis & præteriti, quod vtrique iam potentia esset in actu reducta, & operatio non posset omnino reuocari, sed tantum pro futuro impediri, nihilominus in operatione præsentis, & præterita vera libertas saluatur, non quod liberum arbitrium prius tempore indifferens fuerit ad operationem præteritam, & similiter ad operationem præsentem: sed quia prius natura, quam operaretur actionem præteritam, aut præsentem, ita ex se liberum erat, vt posset operari, & non operari, ratione enim libertatis vere dicimus, Petrus libere fecit hoc, aut illud, & libere nunc facit, non quia semel posita operatione maneat libertas, qua posset operationem omnino impedire (hæc enim solum respectu futuri manet, vt cap. 4. ex Anselmo notauimus) sed quia prius natura, quam esset operatio præterita aut præsens, poterat omnino non operari.

Quare cum de operatione præſenti ſit ſermo, Nullus eſt
non licet negare hanc propoſitionem: Nunc homo qui operatur
libere peccat, ſicut neque illam, Homo libere peccavit,
Nec hæcenus ex auctoribus legi aliquem, qui operatur
oppoſitum doceret, ſolum inueni Almainum qui
c. i. Moral. acriter inuehitur in Okamum, quod
Almain.
dixerit voluntatem pro inſtanti præſenti non operari
libere: & ex recentioribus nonnulli putant,
54
in ea ſententia Nominales aliquos fuſſe. Cæte-
rum, vt dixi nullus eſt, qui n. get, operationem
præſentem libere elici à voluntate, ſicut etiam
præteritam libere quoque elicita fuiſſe: ſolum
docet Okam in 1. d. 38. q. 1. ad præſens vt præſens eſt
libertatem non eſſe, vt non ſit, ſicut neque ad præ-
teritum: id quod etiam Almainus concedit quia
Okam.
quod eſt. Quando eſt, neceſſe eſt eſſe, ac proinde li-
berum eſſe non poteſt, vt præſens ſimul præſens
non ſit in hoc enim libertas non conſiſtit. Quod
vero actio præſens libera ſit relata ad poſteritatem, &

actio præterita similiter, non negat Okam; imo concedit ratione illa prædicta: quia scilicet prius naturam, quam operetur voluntas indifferens est ad utrumque. Consentunt cum Okamo in eius

55

Gregor.
Gabr.

Maiores.

Hugo, Victor.
Magist.
Holcot.

Quorundam
sententia ex-
plicatur.

sententia sic explicatur ipse Almainus, Gregor. in 1. d. 38. q. 1. art. 3. satis ante medium, Gabr. q. 1. art. 1. notatione 5. & 8. & art. 2. conclusionem 1. & 3. sed clarius in 2. d. 5. art. 1. not. 1. & art. 3. dub. ult. denique Maiores in 3. d. 18. q. 1. in fine ad 5. argumentum.

Neque vero dissentiant Hugo de S. Victore in lib. 1. de Sacram. p. 5. cap. 22. Mag. in 2. d. 25. cap. 2. Holcot. in 1. q. 2. ad 9. nisi quod hi tres asserunt, libertatem totam referri ad futurum in tempore: quare cum dicunt, Petrum, qui nunc peccat libere peccare (id enim inficari non possunt neque negant) exultant, ideo nunc Petrum libere peccare, aut mereri quia tempore præcedenti, quod hoc præterit respiciebat ut futurum, indifferens erat voluntas: similiter de præterito docent: & ideo Hugo in summa sententiarum tract. 2. cap. 2. & Holcot. loco citato asserunt, Angelum in primo instanti sui esse, non potuisse peccare, quia in vno instanti solum non potest libertas consistere: sed non negant in quolibet instanti potuisse liberam esse operationem, si tempus aliquod præcessisset, ratione cuius indifferens fuisset voluntas.

56
Creatura in
primo instan-
ti sui ipsius
potest libere
operari.

Nos autem cum Okamo: Gabr. Greg. Maiores & Almain. libertatem operandi ex eo esse dicimus, quia voluntas ex se prius natura, quam intelligatur operari, indifferens est ad utrumque. Quare concedimus in primo instanti, quo creatura est, liberam esse ad peccandum, & non peccandum, & in eo instanti etiam optime posse libertatem eius salvari. Ergo omnes asserimus, in quolibet alio instanti præteriti, præter primum, liberam esse operationem, ut possit esse peccatum, vel meritum: nisi quod libertatem hanc ex diuerso capite defendimus, & ideo de primo instanti, quo voluntas creatur, diuersimode etiam sentimus, ut explicatum est. Patet igitur, ut in initio diximus, nullum esse, qui neget eum, qui nunc peccat, libere peccare, tam si verum sit, cum qui peccat quando peccat, eo ipso necessario peccare, & hæc de præsentia futurorum dixisse sufficiat. Nam quod hic disputant Caiet. & alij. An si Deus necessario operaretur exterius, humana voluntas nihilominus libere posset operari, commodius examinabitur infra disp. 10. hæc enim questio potius ad Dei voluntatem, quam ad intellectum pertinet, de qua eo loco dicendum est.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum Deus cognoscat enunciabilia.

93
Infra q. 16.
art. 5. primū
Et 1. d. 38.
a. 3. & 1. d. 41.
a. 5. Et 1.
con. c. 58.
Secundum q. 1.
59. & vers.
q. 2. art. 7.

AD decimumquartum sic proceditur. Videtur quod Deus non cognoscat enunciabilia. Cognoscere enim enunciabilia conuenit intellectui nostro secundum quod componit & diuidit. Sed in intellectu diuino nulla est compositio. Ergo Deus non cognoscat enunciabilia.

2. Præterea. Omnis cognitio fit per aliquam similitudinem. Sed in Deo nulla est similitudo enunciabilium, cum sit omnino simplex. Ergo Deus non cognoscat enunciabilia.

Sed contra est, quod dicitur in Psal. 93.

ARTIC. XIV. & XV.

Dominus scit cogitationes hominum. Sed enunciabilia continentur in cogitationibus hominum. Ergo Deus cognoscat enunciabilia.

Respondendo dicendum, quod cum formare enunciabilia sit in potestate intellectus nostri: Deus autem scit quicquid est in potentia sua, vel creaturæ, ut supra dictum est: necesse est quod Deus sciat omnia enunciabilia, quæ formari possunt. Sed sicut scit materialia immaterialiter, & composita simpliciter: ita scit enunciabilia non per modum enunciabilium, quod scilicet in intellectu eius sit compositio, vel diuisio enunciabilium, sed vnumquodque cognoscat per simplicem intelligentiam intelligendo essentiam vniuersalemque.

Sicut si nos in hoc ipso quod intelligimus quid est homo, intelligemus omnia quæ de homine prædicari possunt. Quod quidem in intellectu nostro non contingit, qui de vno in aliud discursit propter hoc quod species intelligibilis sic representat vnum quod non representat aliud. Vnde intelligendo quid est homo, non ex hoc ipso alia, quæ ei insunt intelligimus, sed diuisim secundum quandam successionem. Et propter hoc ea, quæ seorsum intelligimus, oportet nos in vnum redigere per modum compositionis vel diuisionis enunciationem formando. Sed species intellectus diuini, scilicet eius essentia sufficit ad demonstrandum omnia. Vnde intelligendo essentiam suam cognoscat essentias omnium, & quæcumque eis accidere possunt.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procederet, si Deus cognosceret enunciabilia per modum enunciabilium.

Ad secundum dicendum, quod compositio enunciabilis significat aliquid esse rei. Et sic Deus per suum esse, quod est eius essentia, est similitudo omnium eorum, quæ per enunciabilia significantur.

Conclusio est, Deus cognoscat enunciationes omnes & compositiones, quæ intellectus humanus in seipso format, sed sine ulla compositione, simplici solum intuitu sciat ea, quæ materia constant spirituali quoque modo intelligit. Hic erat assignanda ratio, ob quam cum Deus intelligat nostras enunciationes & discursus, non componat ipse, neque discurras, id tamen simul de Deo, atque de Angelis paucis ostendimus infra disp. 223.

ARTICVLVS XV.

Vtrum scientia Dei sit variabilis.

AD decimumquintum sic proceditur. Videtur, quod scientia Dei sit variabilis. Scientia enim relatiue

4. 5. cont.
 4. 39. q. 1.
 4. 3. quantum
 4. 3. 1. q. 2.
 4. 1. 5.

tunc dicitur ad scibile Sed ea, quæ impor-
 tant relationem ad creaturam dicuntur
 de Deo ex tempore, & variantur secun-
 dum variationem creaturarum. Ergo scien-
 tia Dei est variabilis secundum varia-
 tionem creaturarum.

2. Præterea. Quicquid potest Deus facere, potest scire: sed Deus potest plura facere quam faciat. Ergo potest plura scire quam faciat. Et sic scientia sua potest variari secundum augmentum & diminutionem.

3. Præterea. Deus sciuit Christum nasciturum. Nunc autem nescit Christum nasciturum, quia Christus nasciturus non est. Ergo non quicquid Deus sciuit, scit. Et ita scientia Dei videtur esse variabilis.

Sed contra est, quod dicitur Iacobi i.
quod apud Deum non est transmutatio,
neque vicissitudinis obumbratio.

Relpondo dicendum, quod cum scientia Dei sit eius substantia, vt ex dictis patet: sicut substantia eius est omnino immutabilis, vt supra ostensum est ita oportet scientiam eius omnino inuariabilem esse.

Ad primum ergo dicendum , quod Dominus & creator & huiusmodi importantes relationes ad creaturas secundum quod in seipsis sunt. Sed scientia Dei importat relationem ad creaturas secundum quod sunt in Deo: quia secundum hoc est unumquodque intellectum in actu, quod est in intelligente. Res autem create sunt in deo invariabiliter, in seipsis autem variabiliter. Vel aliter dicendum est, quod Dominus & creator, & huiusmodi importantes relationes, quæ consequuntur actus qui intelliguntur terminari ad ipsas creaturas secundum quod in seipsis sunt: & idcirco huiusmodi relationes, varie de deo dicuntur secundum variationem creaturarum. Sed scientia & amor & huiusmodi importantes relationes, quæ consequuntur actus, qui intelliguntur in Deo esse. Et ideo invariabiliter prædicantur de Deo.

Ad secundum dicendum, quod deus
scit etiam ea quæ potest facere, & non
facit. Vnde ex hoc quod potest plura fa-
cere quam facit, non sequitur quod possit
plura scire quam sciat, nisi hoc referatur
ad scientiam visionis, secundum quam di-
citur scire ea, quæ sunt in actu secundum
aliquod tempus. Ex hoc tamen quod scit
quod aliqua possunt esse quæ non sunt,
veleriam non esse, quæ sunt; non sequitur
quod scientia sua sit variabilis: sed quod
cognoscat eorum variabilitatem. Si tamen
aliquid esset quod prius Deus nesciuit,
sciret & postea sciret, esset eius scientia va-
riabilis.

Vasquez in 1. part. Tomus I.

riabilis: sed hoc esse non potest: quia quicquid est, vel potest esse secundum aliquod tempus, Deus in æterno suo scit. Et ideo ex hoc quod ponitur aliquid esse secundum quodcumque tempus, oportet poni, quod ab æterno sit scitum à Deo. Et ideo non debet concedi, quod Deus possit plura scire quam sciat, quia hæc propositio implicat quod ante nesciuerit, & postea sciat.

Ad tertium dicendum, quod antiqui Nominales dixerunt idem esse enunciabile Christum nasci, & esse nasciturum & esse natum, quia eadem res significatur per hæc tria, scilicet natiuitas Christi: & secundum hoc sequitur, quod Deus quicquid sciuit sciat: quia modo scit Christum natum, quod significat idem ei, quod est Christum esse nasciturum. Sed hæc opinio falsa est. Tum quia diuersitas partium orationis diuersitatem enunciabilium causat. Tum etiam quia sequeretur quod propositio, quæ semel est vera, esset semper vera, quod est contra Philosophum, qui dicit, quod hæc oratio, Socras fedet, vera est eo fedente: eadem falsa est eo surgente. Et ideo concedendum est quod hæc non est vera, quicquid Deus sciuit scit, si ad enunciabilia referatur: sed ex hoc non sequitur quod scientia Dei sit variabilis. Sicut enim absque variatione diuinæ scientiæ est, quod sciat vnam, & eandem rem quandoque esse, & quandoque non esse, ita absque variatione diuinæ scientiæ, est quod scit aliquod enunciabile quandoque esse verum, & quandoque esse falsum. Esset autem ex hoc scientia dei variabilis, si enunciabilia cognosceret per modum enunciabilium componendo & diuidendo, sicut accidit in intellectu nostro. Vnde cognitio nostra variatur vel secundum veritatem, & falsitatem: puta, si mutata re eandem opinionem de re illa retineamus. Vel secundum diuersas opiniones, vt si primo opinemur aliquem sedere, & postea opinemur eum non sedere: quorum neutrum potest esse in Deo.

Observationes circa doctrinam Articuli.

Conclusio articuli est: *Scientia Dei variari non potest*. Sed circa titulum & doctrinam art. in primis obseruandum est, quæstionem solum esse de scientia simpliciter intelligentiæ, id n. ex toto articuli discursu colligitur. Probat vero S. Tho. conclusionem duplici ratione; altera est in corpore art. altera vero in solutione primi. Prior est huiusmodi: scientia Dei est eius substantia; hæc autem est omnino immutabilis: ergo similiter scientia. Posterior ratio; Deus cognoscit res, vt sunt in seipso, ipse autem variari non potest: ergo nec cognoscitio.

Conclusio
S. Thom.

65

Duplex eisen
7 A 119.

ia. Po-
seipso,
gnitio,
quam

Li

*Abque in-
trinseca Deo
se mutatio
in eligiti
posset varia-
ri eius scien-
tia.*

57

quam habet de rebus. Neutra tamen ita efficax vi-
detur, ut omnino probetur, quod ostendit S. Do-
ctor, primum enim cum dicimus Deum in seipso
cognoscere res, non debemus intelligere eas in
ipso esse formaliter, sed solum obiective: hoc est,
in ipso representari. Deinde licet scientia, quam
Deus habet de rebus, sit sua ipsius substantia; ad-
dit tamen respectum quendam rationis ad res
ipsas, quem necessario connotat, quatenus dicitur
scientia. Itaque licet aliquis diceret scientiam Dei
variari, non necessario assereret, essentiam ipsam
Dei intrinsece mutari: sola enim mutatione respec-
tus rationis scientia ipsa mutari diceretur.

*Scientia possi-
bilis in Deo
connotat re-
spectum ra-
tionis ad illa.*

Porto autem scientiam Dei connotare respec-
tum rationis ad creaturas; sine quo non diceretur
scientia creaturarum, patet. Nam si nulla esset
creatura possibilis, non sequeretur per locum in-
trinsecum, Deum non esse, ut late ostendimus disp.
104. c. 6. maioris namque necessitatis est Deum
esse, quam possibile esse creaturas: ideo ex possi-
bilitate creaturarum essentia Dei nullo modo pen-
det: eo tamen supposito, Deus nullam haberet
scientiam creaturarum: ergo scientia creaturarum
non est idem omnino, quod essentia Dei, sed con-
notat supra essentiam relationem ad creaturas,
quæ cum realis esse non possit, ut disp. illa mon-
strabimus, sequitur illam esse rationis: ergo etiam
si ex sola variatione illius relationis scientia Dei
mutaretur, & diverso modo in Deo representa-
rentur creature, non sequeretur si aliqua in-
trinsecam mutationem in divina essentia: & mul-
to minus ex variatione scientiæ visionis quæ est de
futuris, sequitur aliqua intrinseca mutatio; liqui-
dem eadem essentia immutata maneret, si nihil
Deus ab æterno decrevisset creare, & tamen nulla
esset in Deo futurorum præscientia, nec in essentia
eius futura repræsentarentur: ergo non recte in-
fertur ex mutatione alicuius scientiæ Dei intrin-
seca aliqua in Deo mutatio.

*Variata sci-
entia visionis
non mutatur
Deus intrin-
sece.*

*Immutabili-
tas divina
scientiæ mon-
stratur.*

58

Nihilominus scientiam, quam Deus de possi-
bilibus habet, non posse mutari, alio modo evi-
denter monstrari potest: nam si aliqua ratione pos-
set variari, esset mutatione illius respectus rationis
ipsa enim essentia Dei in se mutari nequit: sed ille
respectus variari non potest: quoniam fundamen-
tum illius, quo posito statim confurgere dicitur,
est ipsa essentia Dei, & creature possibile, hoc
autem fundamentum deficere nequit: ergo nec res-
pectus, ille mutari: quæ, sicut non possunt crea-
ture non esse possibile, non possunt à Deo non
esse cognitæ. Ex quo etiam colligitur, magis ne-
cessario Deum esse Deum, & ea, quæ intra ipsum
sunt ei convenire, quam ab eo sciri creaturas pos-
sibiles: scientia enim non est sine illo respectu ra-
tionis ad creaturas, nec magis necessaria, quam
illæ creature autem minus necessaria sunt, etiam
sub esse possibili quam ipse Deus. Ex quo quidem
principio per se etiam deducemus disp. 144.
verbi processionem; quæ intrinsece Deo conue-
nit, nullo modo tanquam ex principio pendere ex
creaturis sub esse possibili, nec verbi productio-
nem per se primo sine scientiam creaturarum, sed
consequenter, & secundarie ad eas terminari.

*Scientia vi-
sionis cur in-
mutabilis.
S. Thom.*

Præterea, licet S. Thom. non reddat rationem
quare futurorum præscientia, quæ dicitur scien-
tia visionis in Deo mutari non possit, optima ta-
men colligitur ex ijs, quæ superius dicta sunt,
non quia hæc præscientia Dei mutaretur, sequeretur

aliqua intrinseca in Deo mutatio; nam hæc varia-
tio præscientiæ intelligi posset ex sola mutatione
respectus rationis, ut enim diximus disp. 68. c. 6. &
probabitur disp. 80. actus præscientiæ Dei non est
operatio aliqua elicita ab ipsa divina essentia, sed
est ipsa substantia Dei, addito solum respectu ra-
tionis ad creaturas futuras, quo deficiente, iam
non esset præscientia, ergo sicut si ab æterno nulla
esset futura creatura, nulla esset in Deo præscientia;
Dei tamen substantia & essentia eodem modo ef-
fet, atque nunc est, licet etiam, si aliud non obstatet,
posset in tempore mutari respectus rationis, ac
proinde variari præscientia, nulla in ipso Deo in-
trinseca mutatione facta.

Ratio igitur, ob quam præscientia variari non
potest, vel sola variatione respectus rationis, ea
est, quia si posset mutari respectus, deberet muta-
tio fieri in tempore, ac proinde deberet in tempo-
re incipere respectus ad res futuras, qui ab æterno
non esset, vel contra, qui fuit ab æterno, in tem-
pore cessare deberet, atqui hoc nulla ratione fieri
potest, ergo nec præscientia Dei in tempore mu-
tari: sed si est ab æterno, sine variatione permane-
re debet, id vero fieri non posse probatur. Quo-
niam, ut dictum est disp. 66. omnis propositio de
futuro, aut est determinate vera, aut determinate
falsa, & ideo omnis res, quæ vere futura al quo
tempore est, ab æterno futura est & quæ non est fu-
tura, ab æterno futura non est, quare fieri nequit,
ut aliquid in tempore incipiat esse futurum, aut
non esse futurum: omne autem quod vere futurum
est, eo ipso refertur ad intellectum Dei, ut intelli-
gibile, & quod non est futurum, ut non intelligibi-
le, ergo ab æterno futurum & non futurum ad in-
tellectum Dei hoc modo referuntur, cum intel-
lectus Dei infinitæ virtutis sit, amplectens omne
intelligibile, & ferri nequit, ut in id quod intelli-
gibile non est, sit, ut sufficiens sit fundamentum in
intellectu Dei, & in re futura, ut ab æterno cogno-
scatur, & in re non futura, ut non cognoscatur, quod
si alter in tempore fieret, iam ab æterno aliquid di-
vinitum intellectum latuisset, aut falso ab eo cogno-
tum fuisset. Idcirco si intellectus Dei aliquid dicitur
intelligere, non potest non ab æterno illud in-
telligere, quare intellectum eius immutabilem
esse necesse est. Itaque quævis variari possit aliquis
respectus rationis in Deo, ut relatio creatoris, &
Domini, & relatio, quam præscientia connotat,
potuisset ab æterno Deo non convenire, si nihil ab
æterno fuisset futurum, ut d. 68. c. 6. notavimus, ni-
hilominus, si semel supponimus aliqui esse futu-
rum, non potest relatio illa scientiæ visionis inci-
pere in tempore aut variari, quia fundamentum
illius, quod est res futura, & infinitas intellectus
Dei æterna sunt. At respectus creatoris, & Domini
fundantur in actione, quæ transiit, & in tempore
incipit, & ideo nec est æterna, nec immutabilis.

Nihilominus hæc solum ratione variari potest
relatio illa scientiæ visionis per ordinem ad enun-
tiationes diversas, ut docet S. Thom. in solut.
quia præscientia tantum dicitur, quamdiu res fu-
tura est: ea tamen præsentia, aut præterita, non di-
citur præscientia, sed scientia visionis, ergo hæc
scientia, quæ dicitur visionis, est omnino immu-
tabilis, quæ supra scientiam simplicis intelligentiæ
solum addit respectum rationis ad rem cum exi-
stentia, siue illa futura sit, siue præsens, siue præte-
rita. Et cum Deus rem intelligat pro qualibet dif-
ferentia

59

60

*Respectus
creatoris, &
Domini con-
notabilis in
Deo alij
& non idem.*

*Quæ præ-
sentia præ-
terita cognita
& simpliciter
intelliguntur.*

ferentia temporis, sicut est, in ratione scientiæ non dicitur mutari: nam scientia tunc mutari dicitur, aut quando non scitur, quod sciebatur, aut quando scitur oppositum: Deus autem licet non semper præcise dicatur, semper tamen dicitur scire rem hanc, aut illam hoc tempore futuram, illo vero tempore præsentem, atque alio præteritam: & ita perpetuo eadem scientia in Deo perseverat: quia semper est idem fundamentum in obiecto, & virtus in intellectu, ut idem intelligere dicatur. Mitto multa alia, quæ notat Cai. circa solut. 1. quæ enim hæcenus dicta sunt, ad huius difficultatis explicationem sufficiunt.

Caietan.

Quæ conno-
scit. re-
spo-
sum ratio-
ni quæ-
ritur. De
consequenti ab
altero.

Postremo observandum est, cum dicimus scientiam visionis æternam, & omnipotentiam, aliaque huiusmodi attributa conno-are respectum rationis ab æterno, non essentialiter intelligendum, ut ab æterno per intellectum nostrum actu conveniat talis respectus, neque per diuinum, quia ut dicemus infra disp. 18. intellectus diuinus non format has relationes, & respectus rationis. Sed ideo dicimus hæc attributa à nobis significari cum respectu rationis æternæ, quia intellectus noster inuenit æternum in re ipsa fundamentum, unde ita relata concipiatur, & nominetur hæc attributa: an vero in Deo sit relatio ex tempore ad creaturas diximus quæst. 7. sed utram sit relatio aliqua realis æternæ ad eandem creaturas, an non dicemus disp. 104. c. ultimo.

ARTICVLVS XVI.

Verum Deus de rebus habeat scientiam practicam.

95
In fine 14.
art. 3. c. 1.
12. 13. 14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35.
36.
37.
38.
39.
40.
41.
42.
43.
44.
45.
46.
47.
48.
49.
50.
51.
52.
53.
54.
55.
56.
57.
58.
59.
60.
61.
62.
63.
64.
65.
66.
67.
68.
69.
70.
71.
72.
73.
74.
75.
76.
77.
78.
79.
80.
81.
82.
83.
84.
85.
86.
87.
88.
89.
90.
91.
92.
93.
94.
95.
96.
97.
98.
99.
100.

AD decimum sextum sic proceditur. Videtur quod Deus de rebus non habeat scientiam speculatiuam. Scientia enim Dei est causa rerum, ut supra ostensum est. Sed scientia speculatiua non est causa rerum scitarum. Ergo scientia Dei non est speculatiua.

2. Præterea. Scientia speculatiua est per abstractionem à rebus: quod diuinæ scientiæ non competit. Ergo scientia Dei non est speculatiua.

Lib. 6. Me-
taphysicæ.
2.
Et lib. 1. c. 1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35.
36.
37.
38.
39.
40.
41.
42.
43.
44.
45.
46.
47.
48.
49.
50.
51.
52.
53.
54.
55.
56.
57.
58.
59.
60.
61.
62.
63.
64.
65.
66.
67.
68.
69.
70.
71.
72.
73.
74.
75.
76.
77.
78.
79.
80.
81.
82.
83.
84.
85.
86.
87.
88.
89.
90.
91.
92.
93.
94.
95.
96.
97.
98.
99.
100.

Sed contra omne quod est nobilius Deo est attribuendum, sed scientia speculatiua est nobilior quam practica, ut patet per Philosophum in principio Metaphysicæ. Ergo Deus habet de rebus scientiam speculatiuam.

Respondeo dicendum, quod aliqua scientia est speculatiua tantum, aliqua practica tantum, aliqua vero secundum aliquid speculatiua, & secundum aliquid practica. Ad cuius evidentiam sciendum est, quod aliqua scientia potest dici speculatiua tripliciter. Primo ex parte rerum scitarum, quæ non sunt operabiles à sciente sicut est scientia hominis de rebus naturalibus, vel diuinis. Secundo, quantum ad modum sciendi, ut puta, si edificator consideret domum definiendo & diuidendo & considerando vniuersalia prædicata ipsius. Hoc siqui-

Valquez in 1. part. Tomus I.

dem est operabilia modo speculatiuo considerare, & non secundum quod operabilia sunt. Operabile enim est aliquid per applicationem formæ ad materiam, non per resolutionem compositi in principia vniuersalia formalia. Tertio quantum ad finem. Nam intellectus practicus differt sine à speculatiuo, sicut dicitur in 3. de anima. Intellectus enim practicus ordinatur ad finem operationis: finis autem intellectus speculatiui est consideratio veritatis. Unde, si quis edificator consideret qualiter posset fieri aliqua domus, non ordinans ad finem operationis, sed ad cognoscendum tantum, erit quantum ad finem speculatiua consideratio, tamen de re operabili. Scientia igitur, quæ est speculatiua ratione ipsius rei scitæ, est speculatiua tantum. Quæ vero speculatiua est secundum modum vel finem, est secundum quid speculatiua, & secundum quid practica. Cum vero ordinatur ad finem operationis, est simpliciter practica. Secundum hoc ergo dicendum est, quod Deus de seipso habet scientiam speculatiuam tantum, ipse enim operabilis non est. De omnibus vero alijs habet scientiam & speculatiuam & practicam. Speculatiuam quidem quantum ad modum. Quicquid enim in rebus nos speculatiue cognoscimus definiendo & diuidendo, hoc totum Deus multo perfectius nouit. Sed de his, quæ potest quidem facere, sed secundum nullum tempus facit, non habet practicam scientiam, secundum quod practica scientia dicitur à fine. Sic autem habet practicam scientiam de his quæ secundum aliquod tempus facit. Mala verò licet ab eo non sint operabilia, tamen sub cognitione practica ipsius cadunt, sicut & bona, in quantum permittit vel impedit vel ordinat ea, sicut & ægrotudines cadunt sub practica scientia medici, in quantum per artem suam curat eas.

Ad primum ergo dicendum, quod scientia Dei est causa, non quidem sui ipsius, sed aliorum. Quorundam quidem actu, scilicet eorum, quæ secundum aliquod tempus sunt. Quorundam vero virtute, scilicet eorum, quæ potest facere & tamen nunquam sunt.

Ad secundum dicendum, quod scientiam esse acceptam à rebus scitis, non per se conuenit scientiæ speculatiuæ, sed per accedens, in quantum est humana. Ad id vero, quod in contrarium obijcitur dicendum quod de operabilibus perfecta scientia non habetur, nisi sciatur in quan-

Lib. 3. de ani-
ma. 49. 10. 2.

tum operabilia sunt. Et ideo cum scientia Dei sit omnibus modis perfecta, oportet quod sciat ea quæ sunt à se operabilia in quantum huiusmodi & non solum secundum quod sunt speculabilia. Sed tamen non receditur à nobilitate speculatiuæ scientiæ, quia omnia alia à se videt in seipso: seipsum autem speculatiue cognoscit, & sic in speculatiua sui ipsius scientia habet cognitionem & speculatiuam, & practicam omnium aliorum.

Summa articuli est, *Deus de seipso habet scientiam speculatiuam, non practicam: de alijs autem rebus practicam, & speculatiuam: de possibilibus quidem, quæ nunquam erunt, speculatiuam: de ijs vero, quæ aliquando erunt, practicam.*

DISPVTATIO LXIX.

Circa doctrinam Articuli.

Quid senserit Scotus, cap. 1.

Vera sententia, cap. 2.

CAPVT I.

Quid senserit Scotus.

Facilis esset iuxta definitionem Philosophi tota doctrinam huius art. nisi Scotus eam nobis diffi-ilem reddidisset. Ideo prius referam eius sententiam, deinde ex ijs, quæ tradidi supra disp. 8. paucis explicabo, quid in hac re dicendum sit. Primum igitur Scotus in q. 4. prologi §. Si obijciatur contra hoc, ad 4. argumentum putat probabiliter posse defendi, scientiam, quam Deus de se habet, esse practicam, non quod sit de opere aliquo faciendo, sed quia præcedit affectum, ipsumque mouet: sicut eadem ratione aliqui idem opinantur de visione clara qua Deus à Beatis videtur: sed tandem in ea q. §. Si obijciatur, versiculo *Licet hæc*, putat probabilius esse, scientiam, quam Deus de se habet, non esse practicam: tamen si moueat affectum quia ex eius sententia, ut esset practica, deberet esse regula voluntatis diuinæ: scientia autem, quam Deus habet, non potest esse regula voluntatis Dei, quia voluntas Dei ex se regula est suarum operationum, ergo non habet rationem scientiæ practicæ.

Deinde docet Scot. in ea q. §. Tertius articulus, nullam scientiam, quam Deus habet de alijs rebus practicam esse: idque probat eadem ratione, quia scilicet intellectus non est regula diuinæ voluntatis in productione aliarum rerum, sed ipsa sibi regula est. Id ipsum docuit in r. d. 38. q. 1. alia tamen ratione: quia videlicet ad rationem practicæ notitiæ pertinet dictare voluntati, aut proponere aliquid faciendum: nulla autem cognitio Deo proponit hoc modo quidquam faciendum: ergo nulla cognitio in Deo practica est. Porro nulla cognitione hoc modo proponi Deo faciendum, probat Scot. Si n. aliqua cognitio ita dictaret, præcederet sane naturaliter omnem actum voluntatis: ac proinde non posset voluntas non velle id quod intellectus ita proponeret: ergo necessario Deus voluisset facere quæ fecit, quod est absurdum. Quod vero, si cognitio naturaliter præcederet, non posset voluntas illam non sequi, non probat Scotus, posset autem hoc modo suaderi. Nam si intellectus Dei, qui decipi non potest, vltima resolutione tantum bonum proponeret, Petrum iustificare:

CAP. I. & II.

quantam ratione posset voluntas intellectui repugnare: Adde quod iudicium illud naturaliter præcedens omnem actum voluntatis non potest in Deum conuenire: non n. videtur maior ratio, ob quam Deo proponatur, ut bonum, Petrum iustificare, quam non iustificare, aut potius Petrum, quam Ioan. Constat autem Deum voluisse potius vnum, quam aliud: ergo non ex iudicio proponente, sed ex sua solum voluntate sic esse decreuit.

CAPVT II.

Vera sententia.

Tamet si dissensio sit vocum, non rerum, cum agitur de practico, aut speculatio: verum, ut notam supra disp. 8. nomina hæc, *practicum & speculatiuum*, sicut & cætera omnia, quibus Theologi & Phil. vtuntur, non sunt nobis vlti panda prout libet, sed iuxta communem apud ipsos significationem. Quod si, ut dixi eo loco, practica cognitio eo dicitur, non quod moueat affectum, aut sit regula operationis eius, hoc enim accidentarium ipsi videtur: sed ex eo, quod sit de opere aliquo faciendo, & tanquam principium illius: consequitur manifeste primum scientiam, quam Deus de se habet non esse practicam: quia non est de opere faciendo: efficitur præterea, scientiam quam Deus habet de alijs rebus, esse practicam, & speculatiuam: illa enim speculatiua est, quam habet de rebus possibilibus, quatenus consideratur à nobis per modum solius speculationis. Nam quamuis sit de opere aliquo, tamen hac ratione non est de illo ut faciendum est, nec tanquam principium dirigens cum ipso comparatur: illa vero, quæ est de ipsis rebus prout fieri possunt, vel aliquando futura sunt, per modum principij dirigentis practica est. Porro scientia futurorum bifariam potest considerari, primum quatenus refertur ad res secundum suam essentiam possibilem, antequam sint futurae, per modum cuiusdam dictaminis & propositionis, qua dicit intellectus, hoc, & illo modo rem illam esse faciendam, & hoc modo practica est. Deinde prout respicit ipsas res iam futuras, & dicitur scientia visionis, atque hæc omnino speculatiua est: supponit enim iam res ipsas futuras, nec villo modo est principium earum: quocirca disp. 68. c. 6. diximus, hanc scientiam visionis esse non posse simul practicam, & speculatiuam, sed speculatiuam tantum: hoc autem modo sumendum esse practicum eo loco superius citato ex professo probauimus: ideo hæc nunc dixisse sufficiat.

Sed rationes Scoti diluere necesse est. Primum quod spectat ad scientiam, quam Deus de se habet dicimus non esse practicam, etiam si moueat affectum, non quia ratio in Deo proponens obiectum non sit regula bene operandi: nam neque in nobis ratio ipsa est regula proxima, ut ostendimus 1. 2. quæst. 19. a. 3. sed ipsamet natura rationalis ut rationalis est, ratio vero proponens est solum regula à posteriori, ut ibi dicemus; & tamē in nobis nullus negat esse plures notitias practicas: sed ideo scientia, quam Deus de se habet, practica non est quia non est de opere faciendo, id quod ad rationem practicæ notitiæ requiri supra disp. 8. notauimus. Quod autem moueat affectum parum refert: nam speculatiua etiam, cum rem bonam considerat, quæ non est opus aliquod faciendum, ad amorem illius mouere potest: practica enim, ut eo loco probauimus solum est de opere aliquo faciendo.

Prior pars
sententiæ
Scot.

Posterior
pars eius
sententiæ.

Fundamen-
tum Scoti.

3
Scientia Dei
de se ipso
rebus possi-
bilibus spe-
culatiua est.

Prior pars
sententiæ
Scot. curritur.
4